

Informatieblad

De « Manosphere »

Algemene Directie Veiligheid en Preventie

FOD Binnenlandse Zaken – 2022

Inhoudsopgave

A.	Wat is de "manosphere" ?	3
1.	Profiel van de aanhangers	3
2.	Taalgebruik binnen de manosphere	4
3.	Definities in verband met de manosphere	5
3.1.	Antifeminisme	5
3.2.	Masculinisme	5
3.3.	Misogynie	6
3.4.	Haatincident	6
3.5.	Haatmisdrijf	6
B.	Welke zijn de actieve groepen in de manosphere ?	6
1.	De " <i>Pick-up artists</i> " (artiesten in het verleiden) en hun beweegredenen	7
2.	De " <i>Men's rights activists</i> " en hun beweegredenen	7
3.	De " <i>Men going their own way</i> " en hun beweegredenen	7
4.	De " <i>Incels</i> " en hun beweegredenen	8
C.	Evolutie van de "manosphere"	8
D.	Wat is de link met extreemrechts?	9
E.	Hoe is de situatie in België ?	9
F.	Wetgeving	10
1.	Belgische wetgeving	10
2.	Europese wetgeving	10
G.	Risicofactoren en beschermende factoren	11
1.	Welke zijn de risicofactoren?	11
2.	Welke zijn de beschermende factoren?	12
H.	Helpende houdingen	12
1.	Hoe de impact van de "manosphere", met name bij jongvolwassenen, beperken? Welke constructieve houdingen dienen we aan te nemen ten aanzien van dit fenomeen?	13
2.	Wat te doen wanneer je vaststelt dat er wordt opgeroepen tot haat tegen vrouwen?	14
	Bibliografie	15

A. Wat is de "manosphere" ?

De manosphere wordt gedefinieerd *"als een groepering van antifeministische community's en misogynen die online actief zijn"*¹, het is een *"digitaal universum"*², een *"breed virtueel netwerk"* van **heterogene bewegingen van antifeministische en vaak misogynie aard die stereotypes gebaseerd op gender en geslacht voorstaan**³. Binnen dit brede netwerk worden de standpunten, behoeften, verwijten, frustraties en verlangens van de aanhangers van deze beweging geuit⁴. *"Het mannenrechtenactivisme"*⁵ staat centraal binnen hun bezorgdheden, omdat zij zich op verschillende gebieden benadeeld voelen door vrouwen, wat zij ervaren als discriminatie. In die groep is er sprake van **een reële diepe haat ten aanzien van vrouwen**. Op basis van hun antifeministische en seksistische overtuigingen stellen zij vrouwen, alsook feministen, verantwoordelijk voor veel problemen in de samenleving.

Deze buitensporige misogynie wordt beschreven als *"een seksismepolitie, waarbij vrouwen via taal en gedrag worden onderworpen of uitgesloten in wat een patriarchale maatschappij lijkt"*⁶.

Binnen dit netwerk wordt gebruikgemaakt van diverse en gevarieerde platformen: Facebook, Twitter, Youtubekanalen, Reddit en andere websites⁷.

De manosphere zou ook een rol spelen in de radicalisering van eenzame mannen of mannen die vinden dat zij van hun rechten worden beroofd⁸, en is een *"publieke tegenbeweging"* waar de deelnemers *samenkomen om een afscheiding in gang te zetten met de vorige wereld, en nieuwe, beredeneerde ordes uit te werken die een beeld schetsen van de "billijkere" samenleving van morgen"*⁹.

1. Profiel van de aanhangers

« In elke cultuur behoort een individu tot bepaalde groepen, die gewoonlijk geïnstitutionaliseerd zijn, zoals families, generaties, scholen, bedrijven, beroepsverenigingen en andere. Die groepen zijn echter niet noodzakelijk de groep die het individu verkiest. Het is in de groep die de voorkeur wegdraagt, dat men de meeste liefde, erkenning, prestige, zijn functie en andere al dan niet tastbare voordelen en beloningen zoekt. In de kern van die groep verwacht men zelfrespect en een gevoel van verbondenheid met de anderen voor wie men respect heeft. »

[Turner – 1980]

¹ Carrier, L., & Duhamel, F.-X. (2022). Le réveil des « mâles alpha ». La presse. Gepubliceerd op 26 juni 2022.

² Sabourin, M.-A. (2019). Voyage au cœur de la Manosphère. L'Actualité. Geraadpleegd op: <https://lactualite.com/societe/voyage-au-coeur-de-la-manosphere/>.

³ Webinar CPRLV: The Manosphere: Between adaptation to a new model of equality and the hatred of women" - 9 maart 2022.

⁴ Farrell, T.; Fernandez, M.; Novotny, J. & Alani, H. (2019). Exploring Misogyny across the Manosphere in Reddit. *WebSci '19 Proceedings of the 10th ACM Conference on Web Science*, 87–96.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Yoon, J. (2018). Down Girl: The Logic of Misogyny. *Asian Women* 34, 1, 109–112.

⁷ Sabourin, M.-A. (2019). *Op cit*.

⁸ Farrell, T. & al (2019). *Op cit*.

⁹ Mesangeau, J., & Morin, C. (2021). La liminalité d'un contre-public sur Youtube – étude des rituels d'intégration en ligne d'un contre-public hors ligne. *OpenEdition Journals*, 129.

Aansluiting vinden bij de manosphere kan als volgt worden verklaard: *"het berust op het leveren van min of meer opvallende commentaren, afhankelijk van de mate van engagement van de deelnemers, die erkenning en kameraadschap verwachten via de uiting van goedkeuring en solidariteit"*¹⁰.

Op die netwerken beperken deze personen zich niet tot het bespreken van hun problemen "veroorzaakt" door vrouwen, zij kunnen ook raids en virtuele en fysieke aanvallen organiseren (voornamelijk tegen Youtubers, influencers, feministische journalisten en andere representatieve figuren van het vrouwelijke geslacht). Het Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Mensenrechten (hierna HCMR) vult aan dat *"vrouwelijke mensenrechtenactivisten, journalisten, politici rechtstreeks worden geviséerd, bedreigd, belaagd of zelfs vermoord voor hun werk. Zij krijgen online bedreigingen, meestal van misogyne aard en vaak geseksualiseerd en seksistisch"*¹¹. *"Deze aanvallen zijn in het bijzonder gevaarlijk, niet alleen omdat ze ernstige schade berokkenen aan het welzijn en de mensenrechten van de betrokken persoon, maar ook omdat ze de verspreiding van haatspraak bevorderen en de toegang beperken tot het democratische debat voor vrouwen die slachtoffer zijn van overlappende vormen van discriminatie"*¹².

De sociale netwerken vormen een soort van "onderonsje" waarbij de leden gelijkenissen vertonen op het gebied van smaken, identiteit en praktijken¹³. Wat de manosphere betreft, spreken we van een "echokamer"¹⁴.

Naast het geweld tegen vrouwen, is er een vorm van lijden bij deze mannen. Ze voelen zich vergeten, verlaten, weerzinwekkend. Zij weten niet hoe ze contacten kunnen leggen met vrouwen of hoe ze conversaties met hen kunnen beginnen, ze zijn getraumatiseerd door oude liefdesrelaties, ze zijn ervan overtuigd dat zij de liefde nooit meer zullen vinden¹⁵. Binnen de manosphere vinden zij een comfortabele plek waar zij hun haat kunnen uitschreeuwen, hun woede kunnen uiten zonder de vrees te worden veroordeeld of verstoten. Ze krijgen er een platform om te kunnen "ventileren over hun bezorgdheden"¹⁶.

De wetenschappelijk directeur van het Centre for the Prevention of Radicalization leading to Violence (hierna CPRLV) verduidelijkt gelukkig dat *"niet alle alfamannen en hun volgelingen radicaliseren (...) de meerderheid van de toehoorders zullen niet verder gaan dan dat"*¹⁷.

2. Taalgebruik binnen de manosphere

Bepaalde gebruikte uitdrukkingen kunnen doen vermoeden dat een persoon een link zou hebben met de manosphere¹⁸. Hieronder vind je er enkele waarvoor je, voornamelijk op sociale media, aandachtig kunt zijn :

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ « Contextes et défis du travail de transformation du genre avec les hommes et les garçons ». Un document de réflexion. *MenEngage Alliance* (2020-2021).

¹² Raad van Europa (2022). Pas de place pour la violence à l'égard des femmes et des filles dans le monde numérique. *Carnet des droits de l'Homme*.

¹³ Mesangeau, J., & Morin, C. (2021). *Op cit*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Sabourin, M.-A. (2019). *Op cit*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Carrier, L., & Duhamel, F.-X. (2022). *Op cit*.

¹⁸ Aiston, J. (2021). Wat is de manosphere en waarom is het een punt van zorg? Geraadpleegd op: <https://www.internetmatters.org/nl/hub/news-blogs/what-is-the-manosphere-and-why-is-it-a-concern/>.

- Rode pil¹⁹: ervoor kiezen om de "waarheid" te leren over de vrouwelijke aard en dat het feminisme als enige doel heeft om het mannelijke geslacht te onderdrukken. Dit is de bekendste meme²⁰ binnen de manosphere. *"De rode pil is voor veel van haar gebruikers krachtige zelfmedicatie, beter dan eender welke combinatie van cognitieve gedragstherapie en geneesmiddelen voorschrijft"*²¹.
- Blauwe pil: niet voor de optie van de rode pil hebben gekozen en in een "gelukzalige" onwetendheid leven. *"De 'blauwe pil' is een term die over het algemeen enkel wordt gebruikt voor mannen die worden voorgesteld als wanhopige wezens zonder karakter die seksueel weinig aantrekkelijk zijn voor vrouwen, allemaal kenmerken die het tegenovergestelde zijn van de meeste opvattingen van oppermachtige mannelijkheid"*²².
- Alfaman/Tsjaad: vertegenwoordigt de aantrekkelijke man die door alle vrouwen wordt begeerd; hij is het ideaal waar het vrouwelijke geslacht naar op zoek is.
- Betaman/Cuck: vertegenwoordigt de man die zich inferieur voelt aan de alfaman en die zogenoemd geminacht wordt door vrouwen.
- Gynocentrisme: verwijst naar de theorie volgens welke de maatschappij wordt gedomineerd door en draait rond vrouwen.

3. Definities in verband met de manosphere

Deze misogynie community's hebben hun eigen taalgebruik met specifieke concepten die hen typeren, en die we hierna definiëren.

3.1. Antifeminisme

Antifeminisme is het tegenovergestelde van feminisme en van eender welke vorm van gelijkheid tussen mannen en vrouwen op verschillende domeinen en om verschillende redenen (politiek, cultureel, sociaal, filosofisch, religieus). De aanhangers van de manosphere verdedigen deze tegenstelling en proberen de superioriteit van de man ten opzichte van de vrouw te herstellen.

3.2. Masculinisme

De masculinistische beweging wordt gedefinieerd als het *"geheel van discoursen en militante acties die gebaseerd zijn op het idee dat mannen een individuele en collectieve identiteitscrisis doormaken vanwege de maatschappelijke overheersing die feministen in het bijzonder en geëmancipeerde vrouwen in het algemeen zouden uitoefenen"*²³. De masculinisten zijn van mening dat vrouwen en feministen de patriarchale samenleving hebben doen kantelen naar een matriarchale samenleving of dat proberen, maar zij kunnen dat niet aanvaarden, omdat mannen van nature superieur zouden zijn aan vrouwen. Ze voelen zich verloren en hebben niet genoeg houvast in deze voor hen ontoelaatbare situatie. We kunnen spreken van een crisis van de mannelijkheid, van een zowel individuele als collectieve crisis, waarmee mannen te

¹⁹ De rode en de blauwe pil zijn begrippen uit de film "The Matrix", waarbij je moet kiezen tussen de bereidheid om een mogelijk verontrustende waarheid te leren kennen (rode pil) of tevreden in onwetendheid te blijven leven (blauwe pil).

²⁰ Meme = Concept (tekst, afbeelding, filmpje) dat op het internet massaal wordt overgenomen, vervormd en verdraaid, vaak als parodie, dat zich heel snel verspreidt en daardoor viraal gaat - Vertaling definitie Larousse.

²¹ Seymour, R. (2019). The Twittering Machine. London : The Indigo Press, p. 160.

²² Kelly, A. (2017). The Alt-Right : Reactionary Rehabilitation for White Masculinity: Us Alt-Right Extremism Is a Logical Consequence of Mainstream Neoliberalism. *A journal of politics and culture* 66 (Summer), 68-78, 74.

²³ Van Enis, N. (2013). « Masculinisme, antiféminisme, banalisation d'une pensée réactionnaire », *Barricade*, p. 1.

maken zouden krijgen²⁴. Deze definitie illustreert perfect het functioneren van de aanhangers van de manosphere.

De beweging bestaat uit meerdere verschillende stromingen, zoals de *MGTOW's* en de *Incels*, waarover we het later zullen hebben.

3.3. Misogynie

Misogynie is een gevoel van minachting, vijandigheid of zelfs haat ten aanzien van vrouwen. Het idee is ze aan de kant te zetten, omdat ze een bron zijn van angst en wantrouwen. Die misogynie kan op verschillende manieren tot uiting komen:

- Institutionele maatschappelijke misogynie = ervan uitgaan dat vrouwen onbekwaam zijn om taken en functies met verantwoordelijkheid te vervullen.
- Misogynie gebaseerd op minachtende/denigrerende voorstellingen = de vrouw als een gevaarlijke dreiging beschouwen.
- Misogynie die gepaard gaat met woede = agressief worden tegenover de vrouw, met name binnen de relatie.

Haat ten aanzien van vrouwen is een van de pijlers van het fenomeen van de manosphere.

De meerderheid van de misogynen zijn mannen, maar dat sluit niet uit dat vrouwen ook misogyn kunnen zijn.

3.4. Haatincident

Een haatincident "verwijst naar elke niet-strafbare handeling die het veiligheidsgevoel van een persoon of een identificeerbare groep van personen treft, en die, rekening houdend met de context, wordt opgevat als een doelgerichte daad die op die persoon of groep gericht is om met name zijn/haar ras, nationaliteit of etnische origine, taal, kleur, religie, geslacht, leeftijd, seksuele geaardheid, genderidentiteit, genderexpressie of fysieke of mentale beperking"²⁵.

3.5. Haatmisdrijf

Een haatmisdrijf is "een strafbare handeling die gemotiveerd is door vooroordelen of haat ten aanzien van een persoon of groep vanwege factoren zoals: ras, nationaliteit of etnische origine, taal, kleur, religie, geslacht, leeftijd, seksuele geaardheid, genderidentiteit of genderexpressie of een fysieke of mentale beperking"²⁶.

B. Welke zijn de actieve groepen in de manosphere ?

Deze "groepen" hebben geen officiële leden of een leider. Iedereen is vrij om te komen en te gaan op de uitwisselingsplatformen²⁷.

²⁴ Conseil des femmes (2020). Le masculinisme, ou comment empêcher l'émancipation des femmes. Geraadpleegd op: <https://www.cffb.be/le-masculinisme-ou-comment-empêcher-lemancipation-des-femmes/>.

²⁵ CPRLV: <https://info-radical.org/en/hate-crimes-and-incidents/definition/>.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Sabourin, M.-A. (2019). *Op cit*.

1. De "Pick-up artists" (artiesten in het verleiden) en hun beweegredenen

De leden van deze groep houden zich bezig met de "**verleidingscultus**" door middel van cursussen gegeven door "**specialisten**" die "**de kunst van het verleiden**" onderwijzen. Het idee is mannen hun rol van "**de baas in het verleidingsspel**" terug te geven door met name de controle over de man-vrouwverhoudingen, die niet correct beheerst worden, weer in handen te nemen²⁸ en door het hen mogelijk te maken gemakkelijker vrouwen aan te trekken²⁹. Ze proberen door middel van het verleiden vrouwen te objectiveren. Hun praktijken kaderen binnen de visie waarin de man een slachtoffer is, namelijk een slachtoffer van de huidige maatschappelijke veranderingen³⁰.

2. De "Men's rights activists" en hun beweegredenen

De leden van deze groep schuiven de **maatschappelijke uitdagingen** naar voor die specifiek de mannen zouden treffen, zoals de zelfmoordcijfers, het vroegtijdig schoolverlaten, arbeidsongevallen, de zorg voor het gezin, enz. Ze zijn van mening dat mannen benadeeld en onderdrukt worden, deels door het feminisme dat *te ver is doorgeschoten*³¹. Feminisme zou niet gericht zijn op het bevorderen van gelijkheid tussen mannen en vrouwen maar in feite de mannelijkheid willen verzwakken. Vrouwen worden dus opgevat als "onderdrukkers". Zij pleiten voor "*politieke veranderingen die mannen ten goede zullen komen*"³².

Tijdens de webinar van het CPRLV hierover bracht een deelnemer een belangrijke nuance aan: sommigen hebben progressieve ideeën over hun mannelijkheid. Daaronder verstaan we dat zij tendensen in gang zetten op het gebied van zelfmoordpreventie, het promoten van het vaderschap, enz. Deze verschillende initiatieven stellen de traditionele mannelijkheid ter discussie. Sommigen zetten zich dus niet af tegen de vrouwenbeweging, maar ondersteunen deze. Dat is een interessante nuance, omdat ze toont dat het mogelijk is om positief te evolueren en doelen te bereiken zonder het andere geslacht te benadelen.

3. De "Men going their own way" en hun beweegredenen

De leden van deze groep hebben de "rode pil"³³ genomen en beweren de waarheid te hebben ontdekt over het gynocentrisme van de hedendaagse maatschappij. Zij roepen op om geen affectieve relaties meer te hebben met vrouwen met als doel hun mannelijkheid te vrijwaren. Ze stellen dat vrouwen manipulators zijn en dat zij mannen benadelen omwille van hun eigen vrouwelijke belangen. Door afstand te houden van het vrouwelijke geslacht zou hun ideaal van mannelijke authenticiteit bereikt en/of gevrijwaard kunnen worden. Zij vrezen dat vrouwen hun viriliteit tenietdoen³⁴. Vrouwen worden letterlijk uitgesloten van hun kringen, worden als giftig beschouwd en moeten zoveel mogelijk worden vermeden³⁵.

²⁸ Webinar CPRLV: The Manosphere: Between adaptation to a new model of equality and the hatred of women" - 9 maart 2022.

²⁹ <https://www.internetmatters.org/nl/hub/news-blogs/what-is-the-manosphere-and-why-is-it-a-concern/>.

³⁰ Webinar CPRLV. *Op cit.*

³¹ *Ibidem.*

³² <https://www.internetmatters.org/nl/hub/news-blogs/what-is-the-manosphere-and-why-is-it-a-concern/>.

³³ *Cfr.* page 3.

³⁴ Webinar CPRLV. *Op cit.*

³⁵ <https://www.internetmatters.org/nl/hub/news-blogs/what-is-the-manosphere-and-why-is-it-a-concern/>.

We voegen toe dat de leden van deze groep van mening zijn dat "*de maatschappij de vrijheid van mannen inperkt door het feminisme en dat zij zich liever aan de maatschappelijke verandering onttrekken*"³⁶.

4. De "Incels" en hun beweegredenen

De leden van deze groep zijn het meest gewelddadig van allemaal en behoren tot een community die de autoriteiten het meest verontrusten, "*in die mate dat de Amerikaanse geheime diensten in maart (2022) de alarmbel hebben geluid over de specifieke dreiging die extremistische misogynie inhoudt*"³⁷. In tegenstelling tot de hierboven vermelde pillen, beweren zij gekozen te hebben voor de "zwarte pil": zij zijn ervan overtuigd dat hun relaties met vrouwen **voor altijd gedoemd zijn om te mislukken**, dat een **happy end niet bestaat**. Volgens hen zijn vrouwen enkel geïnteresseerd in geld, schoonheid en macht. Deze standaarden van mannelijkheid, waartoe zij geen toegang hebben, zouden de standaarden zijn die de maatschappij hanteert. Zij zien zichzelf als betamannen, die geen enkele kans maken tegen de alfamannen naar wie vrouwen op zoek zijn³⁸. Die tegenstelling geeft aanleiding tot misogynie, oproepen tot verkrachting, bloedbaden en voedt het ideologisch en semantisch corpus. Het is interessant vast te stellen dat hun vijandigheid echter enkel gericht is tegen vrouwen en niet tegen de alfamannen, die hun rivalen zijn, omdat vrouwen net de oorzaak zijn van het feit dat zij bestaan.

We willen erop wijzen dat het gebruik van geweld enkel betrekking heeft op een minderheid van *Incels* en dat de meerderheid eerder actief is op discussiefora, waar zij misogynie en gewelddadige zaken posten.

C. Evolutie van de "manosphere"

*"De snelle technologische evolutie heeft een impact op de uiting en de beleving van de patriarchale mannelijkheid"*³⁹.

Dit fenomeen is in de loop van de jaren 2010 uit zijn voegen gebarsten, met een toename van haatspraak op fora en fysiek geweld tegen vrouwen. Het is belangrijk om erover te praten om ervoor te sensibiliseren en te helpen bij het detecteren ervan, met name bij een jong publiek, waarover we het later in dit document zullen hebben.

Een verslag van het HCMR dat dateert van 2018 benadrukt dat vrouwen en meisjes "*online worden geconfronteerd met vormen en uitingen van geweld die in de lijn liggen van verschillende, herhaaldelijke en onderling afhankelijke vormen van seksistisch geweld tegen vrouwen*"⁴⁰.

Sinds de pandemie stellen we een toename van "alfamannen" op de virtuele netwerken vast, het gaat dan vaak om twintigers, die adviezen geven aan andere mannen om hun fysieke, materiële en seksuele autoriteit te doen gelden. De bedoeling is om hen (weer) de touwtjes in handen te laten nemen. Ter illustratie: "*de hashtag #alphamale telt meer dan 900 miljoen views op TikTok*"⁴¹.

*"Meer recent hebben voorvechters van gendergelijkheid de impact van digitale technologieën op de toename van de marginalisering van vrouwen, meisjes en LGBTQIA+-gemeenschappen onderstreept"*⁴².

³⁶ Webinar CPRLV. *Op cit.*

³⁷ Carrier, L., & Duhamel, F.-X. (2022). *Op cit.*

³⁸ Webinar CPRLV. *Op cit.*

³⁹ MenEngage Alliance (2020-2021). *Op cit.*

⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹ Carrier, L., & Duhamel, F.-X. (2022). *Op cit.*

⁴² MenEngage Alliance (2020-2021). *Op cit.*

D. Wat is de link met extreemrechts?

En wat als het antifeminisme een verborgen kant rechtsextremisme is? We moeten er immers aan herinneren dat binnen rechtsextremistische partijen aan vrouwen over het algemeen de positie van de vrouw aan de haard wordt toebedeeld - *"eerder een steunpilaar van het gezin dan een individu"*⁴³.

Michaël Dantinne, criminoloog aan de Universiteit van Luik, legt uit dat *"de extremistische en radicale ideologie samengaat met een catastrofale diagnose, die voorschrijft dat een dringende remediëring vereist is en daardoor actie gerechtvaardigd is. In het geval van masculinisten is de diagnose dat het slecht gaat met mannen. Feministen zijn echter niet de enige verantwoordelijken: de andere schuldigen zijn de migranten, moslims, de LGBTQI+-gemeenschap, die bijdragen aan de identiteitscrisis van mannen. En hoewel niet alle bewegingen binnen de manosphere rechtsextremistisch zijn, zien we daarentegen in enorm veel rechtsextremistische groeperingen een misogynie dimensie"*⁴⁴.

Michaël Dantinne voegt daaraan toe dat *"we in de Verenigde Staten van de jaren 1960-1970 zien dat er een einde komt aan het economisch model van het fordisme, waarin de man voorziet in de behoeften van het huishouden en van zijn echtgenote, die niet werkt. Dat betekent een overgang van een productie-economie, waar mannen met hun handen werken, naar een diensteneconomie. Tegelijkertijd betreden vrouwen de arbeidsmarkt, wat hen de mogelijkheid biedt om te voorzien in de behoeften van het huishouden en in hun eigen behoeften"*⁴⁵. Vrouwen worden dus zelfstandig, waardoor zij kunnen scheiden en zelf in hun behoeften kunnen voorzien. *"Dat is waarom de masculinistische groeperingen, naast een economisch protectionisme belichaamd door Trump, een vorm van cultureel protectionisme eisen, namelijk de invoering van mechanismen om de rol van de man in de maatschappij te beschermen, met een scheiding van de rollen van de man en van de vrouw en een gelijkstelling van de vrouw met de moeder"*⁴⁶.

E. Hoe is de situatie in België ?

Het is interessant om op te merken dat de meerderheid van de predikers van die gedachte de Amerikaanse nationaliteit hebben, maar dat er in alle uithoeken van de wereld een publiek voor dit fenomeen te vinden is⁴⁷. *"De problematiek is inderdaad groter in Noord-Amerika, maar ze is ook aanwezig in België, in het bijzonder in Vlaanderen"*⁴⁸, zegt Michaël Dantinne.

Een voorbeeld daarvan is de zaak omtrent Jeff Hoeyberghs, die in januari 2022 veroordeeld werd vanwege zijn seksistische, misogynie en discriminerende uitspraken ten aanzien van vrouwen tijdens een conferentie aan de Universiteit van Gent in 2019. Of de zaak omtrent Dries Van Langenhove, oprichter van de extreemrechtse beweging Schild & Vrienden, die werd vervolgd voor racistische, antisemitische en seksistische uitspraken.

⁴³ Luong, J. (2020). Anti-féminisme : la face cachée de la droite extrême. *Centre d'Action Laïque - Espace de liberté*, 494.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Carrier, L., & Duhamel, F.-X. (2022). *Op cit.*

⁴⁸ Luong, J. (2020). *Op cit.*

F. Wetgeving

1. Belgische wetgeving

De notie van de vrije meningsuiting is in België wettelijk vastgelegd. Elk individu is vrij om een persoon of een groep personen "te choqueren, te ontstellen of te verontrusten" voor zover dat niet ontaardt in het publiekelijk aanzetten van anderen tot discriminatie, geweld of haat. In de laatste gevallen wordt dat strafbaar. Wat de wetgeving betreft, kunnen we het volgende vermelden: **de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme, xenofobie, haatdiscours, discriminatie en door belaging ingegeven daden**; **de wet van 7 mei 1999** die de gelijke behandeling van mannen en vrouwen op alle niveaus uitdraagt; **de wet van 10 mei 2007** die gericht is op de bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie alsook de wet van **22 mei 2014** die gericht is op de bestrijding van seksisme in de openbare ruimte, vormen van seksuele intimidatie en seksuele straatintimidatie.

Het begrip belaging is tevens nauw verwant. We spreken van belaging wanneer het slachtoffer getroffen is, ongeacht de manier waarop (artikel 442bis van het Belgisch Strafwetboek). Let op, belaging kan enkel worden vervolgd ingeval er **klacht wordt ingediend**.

2. Europese wetgeving

De Raad van Europa heeft zich over de problematiek van geweld tegen vrouwen en meisjes in de digitale wereld gebogen. Uiteraard kunnen mannen ook slachtoffer worden van dat geweld, maar "*vrouwen lopen een veel hoger risico om slachtoffer te worden van ernstige en herhaaldelijke vormen van schadelijke daden gepleegd op het internet of met behulp van technologie*"⁴⁹.

Om het fenomeen van digitale agressie tegen het vrouwelijke geslacht te kaderen, zijn meerdere verdragen tot stand gekomen:

- [Verdrag van Istanbul](#): dit verdrag "*is van toepassing op alle vormen van geweld ten opzichte van vrouwen, met inbegrip van huiselijk geweld, en is van toepassing in vredetijd en in tijden van gewapende conflicten, waardoor elke situatie waarin vrouwen het doelwit zijn van geweld, wordt gedekt*"⁵⁰. Het is een instrument dat nuttig blijkt voor het bestrijden van online geweld met behulp van technologie ten aanzien van vrouwen.
- [Verdrag van Boedapest](#): dit verdrag maakt het mogelijk om "*geweld online en met behulp van technologie tegen vrouwen te vervolgen*"⁵¹.
- [Algemene aanbeveling nr. 1 van de GREVIO](#): deze aanbeveling betreft de bekrachtiging en de effectieve uitvoering van het Verdrag van Istanbul en heeft betrekking op de digitale dimensie van geweld ten aanzien van vrouwen.

We voegen daaraan toe dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens "*belangrijke aanwijzingen geeft over de verplichtingen, voor de lidstaten, om vrouwen te beschermen tegen digitale vormen van geweld*"⁵².

Wat de verschillende sociale media betreft, hebben platformen zoals Facebook, Microsoft, Twitter en YouTube in mei 2016 samen met de Europese Commissie de "gedragscode voor de bestrijding van haatzaaiende uitslatingen op het internet" ondertekend. Instagram, Snapchat en Dailymotion hebben zich

⁴⁹ Raad van Europa (2022). *Op cit.*

⁵⁰ *Ibidem.*

⁵¹ *Ibidem.*

⁵² *Ibidem.*

in 2018 bij deze beweging aangesloten, TikTok in september 2020. Om deze uitlatingen te illustreren, nemen we als voorbeeld [het geval van influencer Andrew Tate](#), die van de platformen Facebook en Instagram werd geband, omdat hij in verschillende publicaties op de sociale netwerken misogynie uitsprak deed.

G. Risicofactoren en beschermende factoren

Wij willen de aandacht erop vestigen dat onderstaande lijsten met factoren niet exhaustief zijn, dat er voorzichtig mee moet worden omgesprongen en dat bij cases deze in overleg tussen professionals dienen te worden besproken.

1. Welke zijn de risicofactoren?

De risicofactoren zijn belangrijk om te begrijpen waarom iemand aansluiting vindt bij de "manosphere". Ze maken het mogelijk de link te begrijpen tussen de kwetsbaarheid en de reden om de ideologie aan te hangen. Achter die ideologie zit namelijk een kwetsbaar individu dat, zonder vangnet, het risico loopt extreme ideologieën aan te hangen. Sommige kenmerken of omgevingen maken individuen kwetsbaar en maken hen ontvankelijker voor het radicaliseringsdiscours⁵³. We vermelden een reeks risicofactoren⁵⁴, afkomstig van het CPRLV.

Relationeel	Persoonlijk	Sociaal-identitair	Psychologisch	Extern
Familiale breuk	Moeilijke jeugd of stoeve overgang naar volwassen leeftijd	Sociaal isolement "ondergaan" of "zelf gekozen"	Psychische aandoeningen of kwetsbaarheid	Gepolariseerde of polariserende maatschappelijke debatten
Netwerk van relaties in radicale milieus	Problematische levensgebeurtenissen (overlijden, verlies van werk, ...)	Gevoel van identitair onbehagen	Psychologische starheid	Positionering van de Staat ten aanzien van nauwelijks te bevatten nationale en internationale uitdagingen
Distantiëring ten aanzien van de vriendenkring	Existentiële of spirituele crisis (periode vóór of na bekering)	Gevoel van stigmatisering wegens geloofsovertuiging of afkomst / het geslacht	Psychisch lijden	Sterk sensatiebeluste openbare en mediatieke discoursen
				Vrije toegang tot extremistische discours en propaganda

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem.

2. Welke zijn de beschermende factoren?

Om dit fenomeen tegen te gaan, is het dus interessant om op de beschermende factoren te werken om een moreel disengagement ten opzichte van het geweld en een reconstructie van de identiteit van de aanhanger in gang te zetten. De nadruk moet eerder liggen op het beschermen dan op de kwetsbaarheid, waarvan je je uiteraard bewust moet zijn. Net als de risicofactoren, zijn deze beschermende factoren ook ontleend aan het CPRLV⁵⁵.

Relationeel	Persoonlijk	Sociaal-identitair	Psychologisch	Extern
Behoren tot een gematigd sociaal netwerk (fysiek of virtueel)	Stabiele gezinssituatie	Stabiele identiteitsconstructie	Kritische geest en cognitieve matiging	Aanwezigheid van tegendiscours binnen de samenleving als respons op het extremisme
Stabiele relaties	Ondersteuning, begeleiding en klankbord beschikbaar tijdens moeilijke levensgebeurtenissen	Sterk gevoel van sociale integratie en collectieve aanvaarding	Emotionele en morele weerbaarheid ten aanzien van de pogingen tot indoctrinatie door individuen die buiten de sociale kring staan	Maatschappelijke debatten die tolerantie, respect en integratie uitdragen
Kwaliteitsvolle relatie met een positief rolmodel	Gunstige perspectieven op vlak van onderwijs of werk	Sterke sociale band (realiteit of perceptie)	Empathie en openheid naar anderen toe	Versterking van de principes van samenleven
Sterke gezinsband			Omgaan met emoties	Collectieve weerbaarheid ten aanzien van ideologieën en haatdiscoursen

H. Helpende houdingen

Van onderstaande helpende houdingen werd al gebruikgemaakt om bepaalde risico's te vermijden, zoals:

- Risico's op marginalisering tegen gaan : blijf geven van respect, een luisterend oor en empathie zonder voorafgaand te oordelen.
- Risico's op isolement tegen gaan : niet ingaan tegen de ideeën, overtuigingen en waarden van de persoon of hem confronteren met zijn uitspraken.
- Risico's op collectieve angst tegen gaan : open vragen aanmoedigen.

⁵⁵ Ibidem.

1. Hoe de impact van de "manosphere", met name bij jongvolwassenen, beperken? Welke constructieve houdingen dienen we aan te nemen ten aanzien van dit fenomeen?

In een rapport van Rosie Carter, parlementslid van Nottingham East en erevoorzitster van de British Youth Council, uit 2020⁵⁶ over jongeren in tijden van pandemie, werd geopperd dat meer dan 50 % van de jongemannen, tussen 16 en 24 jaar oud, ervan overtuigd is dat "*het feminisme het voor mannen moeilijker maakt om succesvol te zijn*"⁵⁷. De verantwoordelijke voor onderwijs en opleiding bij de organisatie HOPE NOT HATE⁵⁸ bevestigt dat "*gendergelijkheid de moeilijkste materie is om te onderwijzen*"⁵⁹.

Hieronder enkele oplossingen om het fenomeen tegen te gaan:

- **Haatdiscours reguleren** : de manosphere is een problematiek die bijzonder wijdverbreid is in Québec, Canada en de Verenigde Staten, "*De staat Ottawa werkt evenwel ijverig aan een wetgevend en regelgevend kader om schadelijke content op het internet te verbieden*"⁶⁰. We moeten echter voorzichtig blijven met betrekking tot deze wetgeving, want "*het bannen van die ruimten kan het radicaliseringsproces immers voeden, omdat de leden zich tot fora zullen wenden die veeleer tot de underground behoren*"⁶¹.
- **Begrip tonen zonder te rechtvaardigen** : de dialoog aangaan om de beweegredenen te begrijpen zonder tegenargumenten te geven of in te gaan tegen de waarden van de geëngageerden om hen niet voor het hoofd te stoten. De bedoeling van de dialoog is om vragen te stellen, een gesprek te hebben om stap voor stap via die gesprekken samen met deze persoon tot een deconstructie van zijn overtuigingen te komen, zodat hij er zich op een milde manier van bewust kan worden dat hij op het verkeerde pad is.
- **Jongeren begeleiden** : jongeren lijken vatbaarder voor een extremistische radicale ideologie. "*We moeten de jongste generaties bij de hand nemen*"⁶². Het beste is jongeren zoveel mogelijk te sensibiliseren, met name via opleidingen en activiteiten op school; "*we moeten alle middelen aanwenden om jongeren te wapenen zodat ze weten hoe ze moeten omgaan met een discours, die eenvoudige oplossingen wil bieden voor complexe problemen*"⁶³. In Québec werd hierover een campagne uitgewerkt: <https://stoplescyberviolences.ca/>. Het is tevens van belang vroegtijdig in gesprek te gaan met deze jongeren "*over gezonde relaties en genderverhoudingen, zodat jonge mensen niet worden meegezogen in het zwart-wit en vaak defaitistische denken van de manosphere*"⁶⁴.
- **Jongeren beschermen tegen expliciete content** : het is mogelijk voor ouders om op de elektronische toestellen van kinderen via checklists een elektronische beveiliging in te stellen om hen te beschermen voor de verschillende content waaraan ze zouden kunnen worden blootgesteld wanneer ze surfen op sociale media. Voor meer informatie: <https://www.internetmatters.org/nl/issues/inappropriate-content/>.
- **Online genderstereotypes doorbreken** : er werd een tool (*The Online Together Project*) voor ouders ontwikkeld om samen met de kinderen genderstereotypes te leren herkennen, om hen

⁵⁶ Carter, R. (2020). Young people in the time of covid-19 – a fear and hope study of 16-24 year olds. *Hope not Hate*.

⁵⁷ <https://www.internetmatters.org/nl/hub/news-blogs/what-is-the-manosphere-and-why-is-it-a-concern/>.

⁵⁸ Centrum voor onderzoek en ondersteuning aan verschillende gemeenschappen voor de bestrijding van extreemrechts.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ Carrier, L., & Duhamel, F.-X. (2022). *Op cit*.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² <https://www.internetmatters.org/nl/hub/news-blogs/what-is-the-manosphere-and-why-is-it-a-concern/>.

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *Ibidem*.

vervolgens te stimuleren om "*verschillen te respecteren en te waarderen*"⁶⁵. Voor meer informatie: <https://www.internetmatters.org/nl/resources/theonlinetogetherproject/>.

2. Wat te doen wanneer je vaststelt dat er wordt opgeroepen tot haat tegen vrouwen?

In België zijn er verschillende mogelijkheden om dit aan te kaarten :

- De **Federale Politie** heeft, met name vanwege de gezondheidssituatie tijdens de pandemie, een **internetportaal** opgericht, waar via de volgende website: <https://www.politie.be/nl/police-on-web> een klacht kan worden ingediend voor feiten van onder meer slagen en verwondingen, bedreigingen, belaging, haatmisdrijven, enz. **Er kan (en moet) uiteraard ook klacht worden ingediend voor feiten gepleegd op het internet.**
- **UNIA** (onafhankelijke openbare instelling voor de bestrijding van discriminatie en voor de bevordering van gelijke kansen) biedt een portaal om opgemerkte of ontvangen haatboodschappen te melden via de volgende link : <https://www.signalement.unia.be/nl/meld-het>.
- Het **Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen** heeft ook een meldplatform (<https://igvm-iefh.belgium.be/nl>), evenals een telefoonnummer : 0800/12.800) voor slachtoffers en getuigen van discriminatie op basis van geslacht.

⁶⁵ *Ibidem*.

Bibliografie

- ✓ Aiston, J. (2021). Wat is de manosphere en waarom is het een punt van zorg? Geraadpleegd op: <https://www.internetmatters.org/nl/hub/news-blogs/what-is-the-manosphere-and-why-is-it-a-concern/>.
- ✓ Carrier, L., & Duhamel, F.-X. (2022). Le réveil des « mâles alpha ». La presse. Gepubliceerd op 26 juni 2022.
- ✓ Carter, R. (2020). Young people in the time of covid-19 – a fear and hope study of 16-24 year olds.
- ✓ Raad van Europa (2022). Pas de place pour la violence à l'égard des femmes et des filles dans le monde numérique. *Carnet des droits de l'Homme*.
- ✓ Conseil des femmes (2020). Le masculinisme, ou comment empêcher l'émancipation des femmes. Geraadpleegd op: <https://www.cffb.be/le-masculinisme-ou-comment-empêcher-lemancipation-des-femmes/>.
- ✓ « Contextes et défis du travail de transformation du genre avec les hommes et les garçons ». Un document de réflexion. *MenEngage Alliance* (2020-2021).
- ✓ CPRLV: <https://info-radical.org/en/hate-crimes-and-incidents/definition/>.
- ✓ Farrell, T.; Fernandez, M.; Novotny, J. & Alani, H. (2019). Exploring Misogyny across the Manosphere in Reddit. *WebSci '19 Proceedings of the 10th ACM Conference on Web Science*, 87–96.
- ✓ Kelly, A. (2017). The Alt-Right : Reactionary Rehabilitation for White Masculinity: Us Alt-Right Extremism Is a Logical Consequence of Mainstream Neo-Conservatism. *A journal of politics and culture* 66 (Summer), 68-78, 74.
- ✓ Luong, J. (2020). Anti-féminisme : la face cachée de la droite extrême. *Centre d'Action Laïque – Espace de liberté*, 494.
- ✓ Mesangeau, J., & Morin, C. (2021). La liminalité d'un contre-public sur Youtube – étude des rituels d'intégration en ligne d'un contre-public hors ligne. *OpenEdition Journals*, 129.
- ✓ Sabourin, M.-A. (2019). Voyage au cœur de la Manosphère. L'Actualité. Geraadpleegd op: <https://lactualite.com/societe/voyage-au-coeur-de-la-manosphere/>.
- ✓ Seymour, R. (2019). The Twittering Machine. *London : The Indigo Press*, p. 160.
- ✓ Van Enis, N. (2013). « Masculinisme, antiféminisme, banalisation d'une pensée réactionnaire », *Barricade*, 1.
- ✓ Webinar CPRLV: The Manosphere: Between adaptation to a new model of equality and the hatred of women" - 9 maart 2022.
- ✓ Yoon, J. (2018). Down Girl : The Logic of Misogyny. *Asian Women* 34, 1, 109–112.
- ✓ <https://www.internetmatters.org/nl/hub/news-blogs/what-is-the-manosphere-and-why-is-it-a-concern/>.